

Institutionen för Hälsovetenskaper

TENTAMEN

Kurs Omvårdnad ämne, profession och etik

Examinationsmoment Salstentamen

Kurskod OM128G

Högskolepoäng för examinationsmomentet 3hp

Datum 26/9–2025

Tentamenstid 8.15–12.30

Ansvarig lärare Sophie Mårtensson

Berörda lärare Sophie Mårtensson

Hjälpmedel/bilagor

Svaren skrivs i den direkt uppkopierade tentamen. Inga andra skrivpapper ska lämnas in.

Övrigt

- Anvisningar
- ☐ Ta nytt blad för varje lärare
 - ☐ Ta nytt blad för varje ny fråga
 - ☒ Skriv endast på en sida av papperet.
 - ☒ Skriv namn och personnummer på samtliga inlämnade blad.
 - ☐ Numrera lösbladen löpande.
 - ☒ Använd inte röd penna.
 - ☐ Markera med kryss på omslaget vilka uppgifter som är lösta.

Poänggränser

Max: 100 p

Godkänd: 70 p

Skrivningsresultat bör offentliggöras inom 18 arbetsdagar

Lycka till!

Antal sidor totalt 9

Patientfall

Kerstin är en äldre kvinna, hon har levt själv de senaste fyra åren efter att hennes partner avlidit. Kerstin har ett barn men inga barnbarn. Kerstin har varit en aktiv föreningslivsmänniska och innan pension arbetade hon som sjuksköterska. Sedan ett halvår bor hon nu på ett trygghetsboende i en mindre landsortskommun. Hon är klar och adekvat, men mycket begränsad i sin fysiska rörlighet på grund av en lång tids sjukdom. Hon har svår smärta i båda sina knän och händer. Hon kan stå och gå några få steg men vid längre förflyttning använder hon rullstol. I relation till sina fysiska förmågor behöver Kerstin mycket stöd och hjälp för att klara av sin vardag på trygghetsboendet. Under de senaste dagarna har hennes allmäntillstånd och fysiska förmågor avtagit. Omsorgspersonalen upplever att hon blivit mer sluten och oklar till tid och rum. Idag vill hon inte äta eller delta i de vardagliga aktiviteterna på trygghetsboendet. Omsorgspersonalen kontaktar dig som sjuksköterska då de önskar att Kerstin får komma till sjukhuset för mer vård. När du möter Kerstin sitter hon uppe i sin rullstol, hon berättar för dig att till sjukhuset vill hon inte åka som omsorgspersonalen har föreslagit, hon säger att där har hon varit så att det räcker.

1. Sandman (2025) skriver i Omvårdnadens grunder perspektiv och förhållningsätt, om att i stället för att fokusera på vem sjuksköterskan ska vara i vårdssituationen så kan man titta på vilka handlingar sjuksköterskan ska utföra och vad som kännetecknar dessa handlingar. Ett sätt att se på etiken är att försöka bestämma vilka handlingar som är tillåtna och vilka som är förbjudna, ofta uttryckta i olika etiska principer. Namnge en etisk princip som kan kopplas till ovanstående patientberättelse utifrån Kerstins perspektiv samt motivera ditt svar. 2p.

I samtalet du har med Kerstin så frågar du henne varför hon inte vill åka in till sjukhuset. Kerstin berättar då för dig att hon inte varit på sjukhuset sedan hon genomgick en handledsoperation. Hon berättar vidare för dig att när hon kom till den ortopedavdelningen möttes hon av en sjuksköterska som visade in henne i en stor sal med öppna dörrar ut mot en relativt trafikerad korridor, sjuksköterskan gav Kerstin en patientrock, underbyxor och långa strumpor och bad henne att byta om. Kerstin berättar vidare att när sjuksköterskan går ut ur salen lämnar hon dörrarna öppna. Kerstin upplevde att hennes integritet inte respekterades utav sjuksköterskan.

2. Beskriv fyra exempel på vad du som sjuksköterska kan göra annorlunda, i ovan beskrivna situation, för att bevara Kerstins integritet. 4p.

1:
2:
3:
4:

3. Viktiga lagar inom vården är Socialtjänstlagen (SFS 2025:400) och Hälso- och sjukvårdslagen (SFS 2017:30). Beskriv kortfattat vad dessa två lagar reglerar samt ge förslag på personalkategorier som arbetar inom respektive lag. 4p.

4. Ytterligare en viktig lag är Patientsäkerhetslagen (SFS 2010:659). Hur definierar denna lag patientsäkerhet? 2p.

--

5. En första internationell etisk kod för sjuksköterskor antogs av International Council of Nurses (ICN) 1953. Den har sedan dess reviderats och uppdaterats ett flertal gånger senast år 2021. Den svenska översättningen slutfördes år 2022 och texten är anpassad efter svenska förhållanden och svensk lagstiftning. Vilken svensk intresseorganisation genomförde detta arbete? 1p.

--

6. ICN:s etiska kod för sjuksköterskor beskriver värdegrund och professionellt ansvar för sjuksköterskor och sjuksköterskestudenter. Koden definierar och vägleder omvårdnaden inom sjuksköterskans olika funktioner. Koden kan vara vägledande för etiska övervägande, ställningstaganden och beslutsfattande i professionen. Nedan finns sex påstående från ICN:s etiska kod för sjuksköterskor, kryssa i rätt påstående. 1p/svar max 6p.

Påstående	Sant	Falskt
Att tillämpa ett etiskt förhållningssätt i omvårdnaden innebär ett ansvar för att fortlöpande analysera styrkor och svagheter i den egna professionella kompetensen och kontinuerligt utveckla och fördjupa sin yrkeskompetens utifrån forskning och ett kritiskt reflekterande förhållningssätt.		
Sjuksköterskor arbetar inte utifrån sin individuella kompetens och behörighet och använder sitt professionella omdöme när de accepterar eller delegerar ansvar.		
Sjuksköterskor värdesätter sin egen integritet, hälsa och sitt välbefinnande. För detta krävs en arbetsplatskultur som kännetecknas av yrkesmässig bekräftelse, fortbildning, reflektion och stöd, adekvat resurstilldelning, stödjande ledningsstrukturer samt en hälsosam och säker arbetsmiljö.		
Sjuksköterskor behöver dela med sig av sin kunskap och expertis eller ge återkoppling, handledning och stöd till sjuksköterskestudenter, sjuksköterskekollegor och annan hälso- och sjukvårdspersonal.		
Sjuksköterskor företräder patienter och deras perspektiv samt upprätthåller en kultur som främjar etiskt handlande och en öppen dialog.		
Sjuksköterskor behöver inte vidta nödvändiga åtgärder för att skydda individers, familjers, grupper och befolkningars hälsa när den hotas av medarbetare, annan person, policyer, praxis eller olämpligt eller felaktigt handhavande av teknik.		

7. Omvårdnadsvetenskaplig forskning är ett eget vetenskapsområde som grundar sig i en humanistisk värdegrund. Redogör för vad som kännetecknar det humanvetenskapliga perspektivet. 2p.

8. Teorier och begrepp är viktiga för sjuksköterskans profession. Nedan finns sex påståenden om teorier och begrepp. Kryssa i rätt påstående. 1p/svar max 6p.

Påstående	Sant	Falskt
Epistemologi är läran om kunskap		
Ontologi är läran om verklighetens uppbyggnad, hur världen är beskaffad, hur vi uppfattar världen		
Teori är enkelt uttryckt ett strukturerat och systematiskt tänkande om verkligheten		
Begrepp är abstrakta, språkliga konstruktioner som vilar på en rad filosofiska antaganden		
För att kunna beskriva, förstå och förklara vårdens praktik behövs inte teoretiska begrepp		
Vårdvetenskapliga teorier och modeller används i inte undervisning men i forskning och praktiskt vårdarbete		

9. Högskolan i Skövde har en egen ämnesbeskrivning av ämnet omvårdnad. Nedan finns åtta påståenden om Högskolan i Skövde ämnesbeskrivning av ämnet omvårdnad. Kryssa i rätt påstående. 1p/svar max 8p.

Påstående	Sant	Falskt
Människan är meningssökande/skapande, medveten om sig själv och kan därför göra egna val		
Varje människa är unik och skall därför mötas/vårdas individuellt		
Hälsa och Välbefinnande är inte en subjektiv upplevelse		
Hälsa och välbefinnande innebär att må bra, Livskraft, Livsrytm, mening och sammanhang, trygghet		
Vårdande innebär att mötet med patienter och närstående inte sker i samspel		
Vårdande innebär att vara närvarande i mötet och kunna förstå patienters livsvärld för att kunna stödja olika hälsoprocesser		
Livssammanhang och Miljö innebär en öppenhet för patientens livsvärld		
Att främja hälsa och välbefinnande handlar om att stödja/bidra till patienterna kan leva på meningsfullt sätt		

10. I Svensk sjuksköterskeförenings kompetensbeskrivning 2024 beskrivs den legitimerade sjuksköterskans självständiga omvårdnadsansvar för god och säker vård vilket innebär att kunna arbeta proaktivt, riskmedvetet, patientsäkert och följa regelverk. Säker vård utgör en grund för all omvårdnad vilket säkerställs genom kärnkompetenserna. Namnge varje kärnkompetens och beskriv dem. 10p.

1:
2:
3:
4:
5:

11. I Svensk sjuksköterskeförenings kompetensbeskrivning 2024 beskrivs det vårdande mötet. Ett vårdande möte utgår från personens berättelse och karakteriseras av en ömsesidig öppenhet för varandras kunskap där vården utformas i partnerskap för att uppnå god och säker vård. Den legitimerade sjuksköterskan ansvarar för och leder omvårdnadsarbetet. Som struktur i detta arbete använder sig sjuksköterskan av omvårdnadsprocessen. Namnge och beskriv varje del av omvårdnadsprocessen. 10p.

1:
2:
3:
4:
5:

12. Varje steg i omvårdnadsprocessen ska dokumenteras i patientens journal. En struktur för att dokumentera insamlade data är VIPS-modellen. I VIPS-modellen används orden omvårdnadsanamnes och omvårdnadsstatus. Beskriv skillnaden mellan omvårdnadsanamnes och omvårdnadsstatus. 4p.

1:
2:

13. Vårdhandboken skriver att den legitimerade sjuksköterskan behöver kunskaper i hur ett vårdande samtal inom hälso- och sjukvården genomförs för att patienten ska uppleva ett vårdande möte. Namnge de sex faser som karakteriserar ett vårdande samtal. 6p.

1:
2:
3:
4:
5:
6:

När du möter Kerstin sitter hon i sin rullstol i sitt rum på trygghetsboendet. Innan du påbörjar samtalet med Kerstin har du sträckt dig efter en stol för att sitta ner på under samtalet. När du sträcker dig efter denna stol uppmärksammar du att Kerstin har välfärdsteknik i sitt rum.

14. Ge två exempel på välfärdsteknik som Kerstin skulle kunna ha i sitt hem, och beskriv vad som kan både

a) främja och

b) hindra Kerstins trygghet genom välfärdstekniken. 6p.

1:
a) Främja: b) Hindra:
2:
a) Främja: b) Hindra:

15. Med en jämlik vård menas att vård och behandling ska erbjudas på lika villkor. Namnge de sju diskrimineringsgrunderna och beskriv tre av dem. 10p.

1:
2:
3:
4:
5:
6:
7:

16. Begreppet sexuell hälsa är brett och omfattar flera aspekter av människors liv. Enligt Världshälsoorganisationen (WHO) definieras sexuell hälsa som, "Ett tillstånd av fysiskt, emotionellt, mentalt och socialt välbefinnande i förhållande till sexualitet, och inte endast frånvaro av sjukdom, dysfunktion eller svaghet. Nedan finns tre centrala påståenden om sexuell hälsa, kryssa i rätt påstående. 1p/svar max 3p.

Påstående	Sant	Falskt
Trygg och tillfredställande sexualitet betyder att personen har möjlighet att njuta av sin sexualitet utan rädsla för skada, tvång eller diskriminering.		
Samtycke och respekt betyder att sex alltid ska vara frivilligt, med samtycke från alla inblandade parter.		
Tillgång till information och utbildning om sexualitet betyder att personen inte behöver få anpassad sexualundervisning utifrån ålder, kön och sjukdom av sjuksköterskan.		

17. Gerontologi kan översättas till "läran om gammal man" och är läran om det normala åldrandet. Nedan finns fyra påståenden om det normala åldrandet, kryssa i rätt påstående. 1p/svar max 4p.

Påstående	Sant	Falskt
Gerontologi är ett multiprofessionellt ämne		
Åldrandet består av kronologisk ålder, biologisk ålder funktionell ålder, psykologisk ålder och social ålder		
Fysisk aktivitet kan delvis motverka konsekvenserna av det normala åldrandet		
Livsloppsteori, gerotranscendensteori och aktivitetsteori är tre teorier om åldrandet		

18. World health Organization WHO definierar palliativ vård: "Palliativ vård bygger på ett förhållningsätt som syftar till att förbättra livskvalitén för patienter och de närstående, genom att förebygga och lindra lidandet genom tidig upptäckt, bedömning och behandling av smärta och andra fysiska psykosocial och andliga problem som kan uppkomma i samband med livshotande sjukdom" Nedan finns sex påståenden om palliativ vård, kryssa i rätt påstående. 1p/svar max 6p.

Påstående	Sant	Falskt
Ordet palliation kommer från latinets ord pallium vilket betyder mantel eller kappa		
Enligt WHO:s definition ska omvårdnaden runt den palliativa patienten vila på fyra hörnstenar, teamarbete, symtomlindring, kommunikation och relation, och närstående		
Palliativ vård kan ges under flera år		
Under de sista timmarna innan döden inträffar händer många förändringar i kroppen		
Palliativ vård kan endast ges på sjukhus		
Det är alltid en läkare som gör den kliniska undersökningen vid dödsfall		

19. Jirwe (2025) skriver i Omvårdnadens grunder perspektiv och förhållningsätt om begreppet transkulturell omvårdnad. Beskriv vad som menas med att sjuksköterskan har ett grundantagande i begreppet transkulturell omvårdnad. 2p.

19. För att få en fördjupad förståelse för Kerstins liv på trygghetsboendets kan forskare använda sig av två design datainsamlingsmetoder. Namnge och beskriv skillnaden på dessa två design datainsamlingsmetoder. 4p.

1:
2:

Nu är tentamen slut. Bra Jobbat!

Poänggränser:
Max: 100 p
Godkänd: 70 p